

2687-5640

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 14
ss / pp : 266 -280

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.2134>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 17.05.2021
Yayınlama / Published : 30.06.2021

Dr. Öğr. Gör. Meltem Güzel

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa TBMYO Radyo ve Televizyon Teknolojisi Programı

<https://orcid.org/0000-0002-1805-0490>

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE Z KUŞAĞI'NIN UZAKTAN EĞİTİME BAKIŞI: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ- CERRAHPAŞA TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU RADYO VE TELEVİZYON TEKNOLOJİLERİ PROGRAMI ÖRNEĞİ

Özet

Küresel bir salgın olarak tanımlanan Covid-19 virüsü ile mücadele edebilmek, yayılımını önlemek amacıyla pek çok alanda çeşitli önlemler alınmaktadır. Sağlık sektörünün ardından en hızlı dönüşümün yapılması gereken alan eğitim-öğretim sektörü olarak görülmüştür. Yayılımı engellemek amacıyla salgının Türkiye’de görüldüğü günden itibaren eğitim-öğretime tüm kademelerde ara verilmiştir. Verilen bu aranın ardından, hızlı bir şekilde mevcut eğitim sistemi uzaktan eğitime adapte edilerek öğrencilerin eğitimlerini online olarak sürdürmeleri sağlanmıştır. Türkiye’de bu süreçten etkilenen 25 milyon öğrencinin 8 milyonunu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin önemli bir kısmını oluşturan Z kuşağı, online eğitim sistemlerinde kullanılacak teknolojik cihazlara ve uygulamalara diğer kuşaklara oranla daha yatkın bulunmaktadır. Bunun nedeni Z kuşağının dijital bir dünyanın içine doğmuş olması ve iletişimlerini çoğunlukla ağlar aracılığıyla sağlamalarıdır.

Bu çalışmada, iletişim alanında aracılı iletişim yöntemlerini çoğunlukla tercih eden Z Kuşağının online eğitime bakış açılarının, öğrenme motivasyonları, online eğitim önündeki engeller ve online eğitimde etkileşimin yeterliliği üzerinden ele alınması amaçlanmaktadır.

Bu amaçla, Z Kuşağının, Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitime bakış açısına yönelik tanımlayıcı bir araştırma için veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi uygulanarak araştırmanın amacı ve temel soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Radyo ve Televizyon Teknolojileri Programı öğrencileri ile yapılan anket sonuçları, Z kuşağı üniversite öğrencilerinin online eğitime bakış açılarını nedenleriyle birlikte ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Z Kuşağı, Covid-19 salgını, Online eğitim

**GENERATION Z'S VIEW ON DISTANCE EDUCATION IN THE COVID-19
PANDEMIC PERIOD: ISTANBUL UNIVERSITY-CERRAHPASA VOCATIONAL
SCHOOL OF TECHNICAL SCIENCES RADIO AND TELEVISION
TECHNOLOGIES PROGRAM EXAMPLE**

Abstract

Various measures are taken in many areas in order to combat the Covid-19 virus, which is defined as a global epidemic, and to prevent its spread. After the health sector, the area where the fastest transformation should be made is seen as the education sector. In order to prevent the spread, education has been suspended at all levels since the day the epidemic was seen in Turkey. After this break, the current education system was quickly adapted to distance education, allowing students to continue their education online. 8 million of the 25 million students affected by this process in Turkey are university students.

Generation Z, which constitutes a significant portion of university students, is more prone to technological devices and applications to be used in online education systems compared to other generations. This is because Generation Z was born into a digital world and they communicate mostly through networks.

In this study, it is aimed to discuss the online education perspectives of Generation Z, who mostly prefer mediated communication methods in the field of communication, through learning motivations, barriers to online education and the adequacy of interaction in online education.

For this purpose, the purpose and basic questions of the research were tried to be answered by applying the survey method as a data collection method for a descriptive research on the perspective of the Z Generation on distance education during the Covid-19 pandemic period.

The results of the survey conducted with the students of the Radio and Television Technologies Program of Istanbul University- Cerrahpaşa Vocational School of Technical Sciences are important in terms of revealing the Z generation university students' perspectives on online education with their reasons.

Keywords: Generation Z, Covid-19 pandemic, Online education

1. Giriş

Dijital bir dünyanın içine doğup orada büyüyen ve “teknolojinin gerçek çocukları” olarak adlandırılan Z kuşağı için teknolojik cihazlar vazgeçilmezleri durumundadır. Bu nedenle de teknolojiye daha bağımlı ve bu teknolojileri kullanma konusunda daha hevesli ve beceriklidir (Duffett, 2017; EAOMag, 2020: 3).

Kendilerinden önceki nesillerden farklı olarak yaşamlarını ağlar üzerinden sürdürmektedirler.

Bireyselliğin ön planda olduğu Z kuşağı, kitap okumaktansa bilgisayarla zaman geçirmeyi, yüz yüze iletişim kurmak yerine yazılı veya uzaktan konuşmayı, dışarıda zaman geçirmektense evde teknolojik cihazlarıyla birlikte olmayı tercih etmektedir (Strauss, Howe, 1991: 335).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı bir hastalık” olarak tanımlanan Covid-19 (World Health Organisation, 2020), kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına aldığından “küresel salgın” anlamına gelen “pandemi” olarak anılmaktadır (BBC, 2020).

Covid-19 salgını süresince yayılımını önleyebilmek amacıyla, 200’e yakın ülkede eğitim-öğretim kurumlarının yüz yüze eğitime ara verdikleri, tüm dünyada 2 milyar öğrencinin, Türkiye’de ise 25 milyon öğrencinin bu süreçten doğrudan etkilendiği görülmektedir.

Bu 25 milyon öğrencinin 8 milyonu üniversite eğitimi görmektedir ve üniversite öğrencilerinin önemli bir bölümü Z kuşağıdır.

Covid-19 Salgınıyla beraber eğitimlerini uzaktan sürdürmek durumunda kalan bu nesil teknolojik cihazları kullanma konusunda kendilerinden önceki kuşaklardan daha hevesli bulunmaktadırlar. Sürekli değişimin yaşandığı bir dönemde bulduklarından yeniliklere açık, teknolojik cihazları öğrenme ve kullanma konusunda istekli davranmaktadırlar. Yüz yüze iletişimden daha çok aracılı iletişim yollarını tercih eden, kütüphaneye gitmektense sanal kütüphanelere gitmeyi daha pratik bulan, konuşmaktansa mesajlaşmayı tercih eden, iletişimini daha çok sosyal medya üzerinden yürüten Z kuşağı için uzaktan eğitim, kolay adapte olarak tercih edecekleri bir sistem gibi görülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar, konu eğitim olduğunda durumun pek de bu şekilde işlemediği yönündedir.

Araştırmada, bu bağlamda, Z kuşağı üniversite öğrencilerinin online eğitime bakış açılarının, öğrenme motivasyonları, online eğitim önündeki engeller ve online eğitimde etkileşimin yeterliliği üzerinden ele alınması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada “Z Kuşağı üniversite öğrencileri online eğitim hakkında neler düşünüyor?”, “Z Kuşağı üniversite öğrencilerinin eğitim tercihleri hangi yönde şekillenmektedir?”, “Z kuşağı üniversite öğrencilerinin online eğitim sırasında karşılaştıkları güçlükler nelerdir?” sorularına cevap aranmaktadır.

21 Mayıs-25 Mayıs 2021 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Radyo ve Televizyon Teknolojileri Programı öğrencilerine Covid-19 pandemi döneminde Z kuşağının uzaktan eğitime bakış açısına yönelik tanımlayıcı araştırma için veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi uygulanarak yukarıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılmaktadır.

Araştırmanın bulgular bölümünde detaylandırılan ve tablolar halinde sunulan veriler, sonuç bölümünde özetlenerek, çıkan sonuçlar yorumlanmaktadır.

2. Z Kuşağı Ve İletişim Teknolojilerini Kullanma Biçimleri

Kuşak tanımlaması, dönem itibarıyla birbirine yakın zaman aralıklarında dünyaya gelen, yaşadıkları dönemin sosyal ve ekonomik olaylarından etkilenen ya da belli bir sosyal sınıfa mensup kişileri ifade etmek amacıyla yapılmaktadır (Güzel, 2019: 241). Kuşak kuramına göre, benzer dönemlerde doğan kişiler benzer davranış biçimlerine sahip olmakta ve her yeni kuşakla beraber bu kalıplar değişme eğilimi göstermektedir (Inglehart, 1997; Glass, 2007).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'na kadar olan zamanda kuşaklar dönemin tarihsel olaylarına göre belirlenmektedir. Yaşanan bu çağ da ise iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere ve bireylerin teknolojiyi kullanma şekillerine göre biçimlenmektedir (Kuyucu, 2017: 846).

Kuşak kavramına ve sınıflandırmalarına farklı yaklaşan teorisyenler olmakla birlikte literatür tarandığı William Strauss ve Neil Howe'ın sınıflandırmalarının genel olarak kabul edildiği görülmektedir (Williams, Page, 2011; Swaisan, 2012, Suderman, 2016).

Bu sınıflandırmaya göre kuşaklar “Sessiz Kuşak (1925-45)”, “Baby Boomers Kuşağı (1945-60)”, “X Kuşağı (1961-81)”, “Y Kuşağı (1982-94)” ve “Z Kuşağı (1995-2010)” şeklinde sıralanmaktadır (Strauss, Howe, 1991). Strauss ve Howe'ın sınıflandırmasında son sırada Z Kuşağı yer almaktadır. Z Kuşağının ardından gelen kuşak, araştırmacılar tarafından değişik isimlerle adlandırılmaktadır. Literatür tarandığında genel kabul gören adlandırmanın “Alfa Kuşağı” olduğu görülmektedir (Suderman, 2016; Dünya, 2015; McCrindle, 2020; Marketing Türkiye, 2016).

Duffett tarafından “ekran bağımlıları” şeklinde adlandırılan (Duffett, 2017) Z Kuşağı, dijital dünyanın içine doğup büyüyen ilk kuşak olarak kabul edilmektedir (Digitalage Sosyal Medya Eki, 2017: 43). Dünya genelinde 2.5 milyonun üzerinde bir nüfusa sahip (WeAreSocial, 2019) nesil, internette bilginin ortak bir şekilde üretiminin ve tüketiminin gerçekleştirilebildiği bir

dönem içinde ve sosyal ağlarla büyüdüklerinden, gerçek kimliklerinin yanında sanal kimlikleri de bulunmaktadır. Bunun için “I-Generation” olarak da anılmaktadırlar (Psychologies, 2019).

Bilişim teknolojileriyle henüz anne karnında tanışan bu nesil, dünyayı dijital zeka ile tanımaktadırlar. Bu nedenle, diğer kuşaklara oranla teknolojiye daha bağımlı, yaratıcı, bu teknolojilere hakim, aceleci, çoklu dikkat ve karar alma becerilerine sahiptir. İsteklerinin kısa bir süre içerisinde gerçekleşmesini bekleyen Z kuşağı, her şeyi isteyen ve hızlı tüketen bir nesildir.

Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bir dönemde yaşamaları nedeniyle tablet ve akıllı telefonlarla oynayarak büyümekte, sosyalleşme alanı olarak interneti tercih etmektedirler. Bu nedenle, teknolojik cihazlar onlar için önemli birer ihtiyaç durumundadır (Güzel, 2019: 243-245).

Z Kuşağı, yolculuk yaparken arabaya monte edilen tabletler, yemek yemesi için cep telefonu ya da tabletlerden video izletilmesi gibi nedenlerle erken yaşlardan itibaren ekrana maruz kalarak büyümektedirler. Bu nedenle de onlar için ekran artık ayrı bir şey olmanın ötesine geçerek yaşamın bir parçası haline gelmektedir (Stillman, Stillman, 2018: 49).

“Teknolojinin gerçek çocukları” şeklinde anılan Z Kuşağı, diğer kuşaklara kıyasla daha zor tatmin olmakta, daha kararsız kalmakta, sonuç odaklı olarak hareket etmekte ve yapılan hataların tek tık ile düzeltilebileceğini düşünmektedir. Bu nesil, aynı zamanda, el, kol, kulak, göz ve motor becerilerini eş güdümlü bir şekilde en iyi kullanan kuşak olarak kabul edilmektedir (EAOMag, 2020: 3).

Önceki kuşaklardan farklı bir şekilde “network çocukları” olarak kabul edilen nesil, gündelik yaşamını ağlar üzerinden sürdürmektedir. Aynı anda birden fazla işi bir arada yaparak çoklu görev yapma kapasitesine sahip nesil için bu özellik, aynı anda tüm işleri başarıyla gerçekleştirebildiği anlamına gelmemektedir. Dikkat süreleri kısa olduğundan bir işe ayırdıkları süre dolduğunda diğerine geçmektedirler.

IPSOS tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen “Çocukların Yaşam Tarzı ve Medya Tüketimi Araştırması”, Türkiye’de internet üzerinden paylaşım yapmadan duramayan 6.2 milyon çocuk bulunduğunu göstermektedir.

Konuyla ilgili yapılan farklı bir araştırma, Türkiye’deki Z Kuşağının yüzde 92’sinin interneti okul ve iş yeri için; yüzde 62’sinin video klip seyretmek için; yüzde 51’inin oyun oynamak için; yüzde 46’sının sosyal paylaşım ağlarına bakmak için; yüzde 45’inin mesaj göndermek için; yüzde 45’inin müzik veya film indirmek için; yüzde 42’sinin ise haber izlemek ya da okumak amacıyla kullandığını göstermektedir (Tuncer, 2016: 36).

Gündelik yaşamlarının önemli bir kısmını bilgisayar, tablet, cep telefonu ya da televizyondan bir şeyler izlemek için geçiren “ekran çocukları” aynı anda birden fazla ekran kullanılmaktadırlar. İkinci ekran kullanımının yaygın olduğu bu nesil, bir taraftan televizyon ya da bilgisayarında bir şeyler izlerken diğer yandan ikinci ekranla arkadaşlarıyla sohbet edebilmekte, izledikleriyle ilgili araştırma yapabilmektedir (Özdemir, 2017: 60).

Kendileri için yararlı olacağına inandıkları yeniliklere açık olan Z nesli için bu yenilikler akıllı cep telefonları ya da sosyal medya ile sınırlı olmayıp, giyilebilen teknolojilerden yapay zeka uygulamalarına kadar tüm teknolojileri kapsamaktadır. Onlar için teknoloji yaşamlarının doğal bir parçasıdır. Önceki kuşaklardan farklı olarak bir bilgiye ihtiyaç duyduklarında ansiklopedilere başvurmamakta, bu tarz kaynaklardan haberdar olmamaktadırlar. Bilgi kaynağı için sanal kütüphaneler, ansiklopediler onların araştırma alanlarını oluşturmaktadır. Okumaktansa izleyerek öğrenmeyi tercih eden Z kuşağı, eğitim araçları olarak da geleneksek

defter ve kitaplar yerine dijital not defterlerini, ses kayıtlarını tercih etmektedirler (Kayıkçı, Bozkurt, 2018: 55; Duse, Duse, 2016).

Bireyselliğin ön planda olduğu Z kuşağı, kitap okumaktansa bilgisayarla zaman geçirmeyi, yüz yüze iletişim kurmak yerine yazılı veya uzaktan konuşmayı, dışarıda zaman geçirmektense evde teknolojik cihazlarıyla birlikte olmayı tercih etmektedir. Bu durum da onların tek yaşamaya yatkın olduklarını göstermektedir (Strauss, Howe, 1991: 335).

Aksoy Araştırma Şirketi tarafından Marketin Türkiye için yapılan “Z Kuşağı Araştırması” verilerine bakıldığında, Z kuşağının gününün önemli bir bölümünü internet başında geçirdiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, bu neslin tamamına yakını evlerinde bilgisayar bulunmasına karşın internete bağlanmak için akıllı cep telefonunu tercih etmektedir. Tamamına yakını cep telefonu sahibi olan nesil, telefonsuz kalmaya tahammül edememekte, telefondan uzak kalabileceği sınır bir saattin altında olmaktadır. İnternette geçirdikleri sürenin önemli bir kısmını sosyal medya uygulamalarına ayırmaktadırlar (Marketing Türkiye, 2017: 66).

Yaşamları boyunca çok fazla uyarana maruz kalan bu neslin odaklanma süresi düşüktür ve iki dakikayı aşan videoları uzun bulmaktadırlar (Stillman, Stillman, 2018: 48).

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeleri yakından takip ederek, bu gelişmelerin avantajlarından yararlanan Z kuşağı, ekran karşısında uzun süreler geçirmelerinden dolayı diğer kuşaklara oranla daha hareketsiz bir yaşam sürmektedirler (Sarioğlu, Özgen, 2017: 245-246).

3. Covid-19 Salgını Ve Z Kuşağı İçin Uzaktan Eğitim Süreci

Covid-19 salgını, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı bir hastalık” olarak tanımlanmaktadır. İlk defa Çin’in Wuhan Şehri’nde Aralık 2019’da ortaya çıkan bu hastalık, kısa sürede tüm dünyaya yayılmaktadır. Bu nedenle virüs, dünyanın geneline etkileyen, ilgilendiren bir özelliğe sahiptir (World Health Organisation, 2020). Dünya Sağlık Örgütü, 11 Şubat 2020 tarihinde koronavirüsün neden olduğu bu hastalığa “Covid-19” adını vermekte ve tüm dünyaya yayıldığı için bu hastalık, küresel salgın anlamına gelen “pandemi” olarak anılmaya başlamaktadır (BBC, 2020).

Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden sonra, alınan sağlık ve güvenlik önlemleri nedeniyle okullar eğitim ve öğretime ara vermektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2020). Salgının önlenemeyen yükselişi ve etkilediği insan sayısının artmasıyla birlikte alınan önlemler arasında eğitim ve öğretimin uzaktan (online) eğitim şeklinde sürdürülmesi de bulunmaktadır. 2020 yılının Haziran ayı itibarıyla “yeni kontrollü hayat” uygulamasına geçilmiş olmakla ve okullar kademeli olarak açılmaya başlamakla birlikte gelinen son noktaya bakıldığında salgının giderek arttığı görülmektedir. Salgının yayılımının önlenememesi üzerine tekrar sıkı tedbirler alınmaya başlanmakta ve okullar uzaktan eğitime devam etmektedirler. Üniversite öğrencilerinin farklı şehirlerden gelmeleri gibi nedenlerle bu süreçte özellikle üniversitelerin, yayılımı artırmamak amacıyla uzaktan eğitime devam etmelerine karar verilmektedir. Alınan bu tedbirlerin sonucu pek çok üniversitenin çoğu bölümü üç dönem boyunca eğitimlerini uzaktan eğitim ile sürdürmeye devam etmektedirler. Bu süreçte teorik derslerin online olarak yürütülmesinde ciddi problemlerle karşılaşılmazken, uygulamalı derslerin uzaktan yapılmaya çalışılmasında zorluklar yaşanmaktadır.

Uzaktan eğitim, öğreten ve öğrenenin bir araya gelmesine gerek duyulmadan, mekandan bağımsız bir şekilde, tamamen sanal ortamlarda sürdürülen bir eğitim sistemidir (Kahraman, 2020: 45). Uzaktan eğitim, internet teknolojilerinin sunduğu imkanlar ve bilgisayar kullanımı

ile eğitimin öğrencilere web uzantılı olarak sunulmasını ifade etmektedir (Newby, Stepich, Lehman, Russell, 2006).

Bu süreçte üniversitelerde uzaktan eğitim senkron ve asenkron olarak iki farklı uygulama ile gerçekleştirilmektedir. Asenkron uygulama ile öğretmenler, hazırladıkları eğitim içeriklerini pdf, doc, ppt gibi formatları kullanarak öğrencilere ulaştırmaktadırlar. Senkron uygulamada ise öğrenciler ve öğretmenler sanal ortamda, Google Meet, Zoom, Google Hangout gibi video konferans uygulamalarını kullanarak canlı derslerde bir araya gelmektedirler (Yamamoto, Altun, 2020: 32).

Covid-19 salgını nedeniyle örgün öğretime göre yapılmış üniversiteler, online eğitime geçebilmek adına çalışmalarını yoğunlaştırmış ve hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçiş yapmıştır. Ancak bu geçişin hızlı olmasından dolayı öğrencilerin uzaktan eğitimin gereklerine ve kurallarına uyum sağlayabilmesi adına değerlendirmeler yeterince yapılamamıştır (Gewin, 2020; Iyer, Aziz, Ojcius, 2020).

Uzaktan eğitime öğrencilerin hazır olması demek, onların internet, bilgisayar ve çevrim içi uygulamalara erişimlerinden, bu cihazları uygun bir şekilde kullanabilmelerine ve öğrenmeye yönelik olarak kendilerini motive edebilmelerinden, kendi kendine öğrenebilme, elinde tuttuğu öğrenmenin kontrolünü sağlayabilme noktalarında yeterli olmalarına kadar uzanan bir yelpazedir. Online eğitimin, muhtemel problemlerini en fazla yaşayabilecek ve dışsal desteğe ihtiyaç duyabilecek ayağını öğrenciler oluşturmaktadır (Yurdugül, Demir, 2017; Lopes, 2007).

Yeni iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle birlikte iletişim, zaman ve mekandan bağımsız bir biçimde sürdürülebilmektedir. “Ağ toplumu” olarak adlandırılan bu dönemde iletişim, küresel bir ağ sarmalı içerisinde gerçekleşmektedir (Alp, 2019: 428).

Tüm bu gelişmeler, eğitim ve öğretime aktarıldığında öğrenci ve öğretmenler ayrı mekanlarda yer alarak, bilgisayar ya da telefon aracılığıyla iletişimlerini sağlayıp, ders içeriklerini bu araçlarla gönderebilmektedirler. Ancak burada öğrencinin ilgi ve isteğini canlı tutabilmenin yanında farklı problemler de yaşanmaktadır. Online eğitimin sağlıklı yürütülebilmesi için eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gerekmektedir (Çetin, vd, 2002; Kavrat, Türel, 2013: 23; Yıldız, 2004: 201). Çalışmak zorunda olduğu için, internete erişim sorunu yaşadığı için, dersleri takip edebileceği bireysel bir odası bulunmadığı için öğrenciler bu dersleri takip etmekte güçlüklerle karşılaşabilmektedirler.

Öğrencilerin, online eğitim sistemini takip edebilmesi, devam edebilmesi ve başarılı olabilmesi için bu önceliklerin yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi öğrencilerin online eğitim açısından hazır bulunuşlukları, öğrenebilmeleri açısından önem taşımaktadır (So, Swatman, 2006; Kaymak, Horzum: 2013). Bu durum üzerinde yukarıda bahsedilenler kadar, öğrenciden kaynaklanan, çevrimiçi öğrenme motivasyonun yeterli düzeyde olması, öğreniminin kontrolünü kendisinin yapabilmesi, bu sistemleri kullanabilecek ve çevrim içi iletişimi sürdürebilecek öz yeterliliğe sahip olması gibi unsurlar da etkili olmaktadır.

Uzaktan eğitim, sunduğu pek çok olanağın yanında yukarıda da bahsedildiği gibi çeşitli olumsuzlukları da bünyesinde taşımaktadır. Bu olumsuzluklar sadece online eğitime hızlı geçilmiş olmakla da sınırlı kalmamaktadır. Okul ortamının öğrencilere sunmuş olduğu sosyal ortam uzaktan eğitim ile ortadan kalkmaktadır. Sosyal çevrenin olmaması, öğrencilerin yaşlılarıyla bir araya gelmelerini, akran eğitimini sınırlamaktadır. Bu durum da öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşime girmeleri engellemekte, rekabetten uzak kalmalarına neden olmakta ve bu durum yukarıda da bahsedildiği gibi öğrenme motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir (Hassenburg, 2009; Cowan, 1995; Knebel, 2001). Bunun neticesinde, öğrenciler kendilerini yalıtılmış hissetmektedirler (Stevenson, Sander, Naylor, 1996).

Yüz yüze eğitimde, öğretmenleriyle doğrudan iletişim kurabilen öğrenciler, online eğitimde iletişimi e-posta ya da farklı dijital yollar aracılığıyla sağlamaktadırlar. Böylelikle öğrenci ve öğretmen etkileşimi azalmaktadır (Duffy, Gilbert, Kennedy, Kwong, 2002).

Büyük çoğunluğu Z Kuşağından oluşan üniversite öğrencileri her ne kadar dijital bir ortamın içine doğup bu cihazları kullanma noktasında hevesli ve yetenekli olsalar da bahsedilen bu problemlere çözüm yolu bulunmadan online eğitimde çeşitli problemlerin yaşanması kaçınılmaz olmaktadır.

Maya Vakfı'nın 2021 yılında Smartlook Analytics laboratuvarı ile ortaklaşa gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına bakıldığında, Z kuşağının yüzde 81'i pandemi sürecindeki online eğitimden yüz yüze yapılacak olan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmektedir. Pandemi süresince yaşanan sağlık ve güvenlik sorunlarını önemsemenin yanında, sosyolojik, psikolojik ve eğitim kalitesi açısından yüz yüze eğitime geçilmesini istemektedirler. Öğrencilerin önemli bir bölümü üniversite eğitimini eğlenceli bir süreç olarak görmektedir. Bu araştırma, Z kuşağını anlamak adına Türkiye'de gerçekleştirilen en kapsamlı araştırma olarak kabul edilmektedir ve toplamda 13 milyon kişi ile gerçekleştirilmiştir (Marketing Türkiye, 2021).

Bu çalışmada, dijital bir ortama doğan Z kuşağının, uzaktan eğitim sistemine bakış açısı, İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Radyo ve Televizyon Teknolojileri Programı öğrencileri üzerinden değerlendirilmektedir.

Teknolojik yeniliklere açık, bu cihazları kullanma konusunda hevesli olan ve gündelik yaşamında iletişim kurma noktasında yüz yüze iletişimden daha çok online iletişimi tercih eden ve uzaktan eğitime daha çabuk adapte olması beklenen bu neslin uzaktan eğitime bakış açıları, öğrenme motivasyonları, online eğitimin yeterliliği ve bu eğitime ulaşmaları önündeki engeller araştırılmaktadır.

4. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmada, iletişim teknolojilerinin hızlı geliştiği dijital bir dünya içinde doğup büyüyen Z Kuşağının online eğitime bakış açıları ve katılım sırasında yaşadıkları problemler hakkında bilgi verilmektedir.

Covid-19 Salgınıyla beraber eğitimlerini uzaktan sürdürmek durumunda kalan ve büyük bir çoğunluğunu Z Kuşağının oluşturduğu üniversite öğrencileri, teknolojik cihazları kullanma konusunda kendilerinden önceki kuşaklardan daha hevesli bulunmaktadır. Sürekli değişimin yaşandığı bir dönemde yaşadıklarından yeniliklere açık, teknolojik cihazları öğrenme ve kullanma konusunda istekli davranmaktadırlar. Yüz yüze iletişimden daha çok aracılı iletişim yollarını tercih eden, kütüphaneye gitmekten sanal kütüphanelere gitmeyi daha pratik bulan, konuşmaktansa mesajlaşmayı tercih eden, iletişimini daha çok sosyal medya üzerinden yürüten Z kuşağı için uzaktan eğitim, kolay adapte olarak tercih edebilecekleri bir sistem gibi görülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar, konu eğitim olduğunda durumun pek de bu şekilde işlemediğini göstermiştir.

Araştırmada, bu bağlamda, Z kuşağı üniversite öğrencilerinin online eğitime bakış açılarının, öğrenme motivasyonları, online eğitim önündeki engeller ve online eğitimde etkileşimin yeterliliği üzerinden ele alınması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada “Z Kuşağı üniversite öğrencileri online eğitim hakkında neler düşünüyor?”, “Z Kuşağı üniversite öğrencilerinin eğitim tercihleri hangi yönde şekillenmektedir?”, “Z kuşağı üniversite öğrencilerinin online eğitim sırasında karşılaştıkları güçlükler nelerdir?” sorularına cevap aranmaktadır.

21 Mayıs-25 Mayıs 2021 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Radyo ve Televizyon Teknolojileri Programı öğrencilerine Covid-19 pandemi döneminde Z kuşağının uzaktan eğitime bakış açısına yönelik tanımlayıcı araştırma için veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi uygulanmıştır. Öğrenciler söz konusu ankete gönüllü olarak katılım sağlamışlardır.

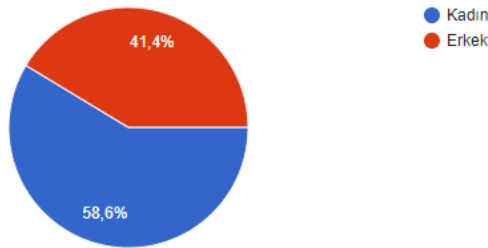
Ölçek genel anlamıyla, online eğitime mekânsal ve araçsal katılım, öğrenme motivasyonu, online eğitim önündeki engeller ve online eğitim-iletişim yeterliliği olmak üzere 4 ana başlık altında sınıflandırılabilir toplam 12 sorudan oluşmaktadır. Anket kapsamında toplam 58 öğrenciye ulaşılmıştır.

Evrenini Türkiye'deki Z kuşağı üniversite öğrencilerinin oluşturduğu araştırmanın örneklemini İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Radyo ve Televizyon Teknolojileri Programı öğrencileri oluşturmaktadır.

5. Araştırmanın Bulguları

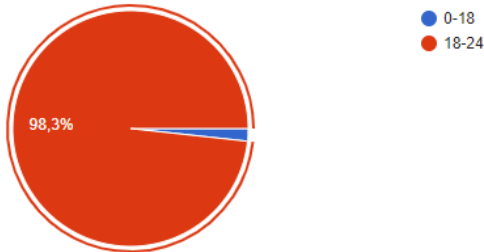
Ölçek genel anlamıyla, online eğitime mekânsal ve araçsal katılım, öğrenme motivasyonu, online eğitim önündeki engeller ve online eğitim-iletişim yeterliliği olmak üzere 4 ana başlık altında sınıflandırılabilir toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Araştırmada ilk olarak katılımcılardan cinsiyet bilgileri istenmiştir.

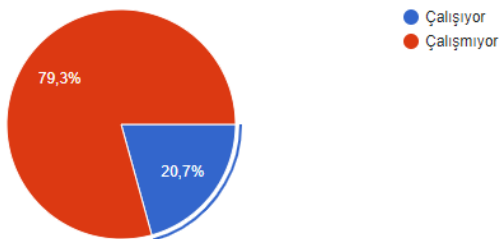
Şekil 1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin 24'ü erkek (%41,4), 34'ü kadın (%58,6) öğrencilerden oluşmaktadır.

Şekil 2: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin 57'si (%98,3) 18-24 yaş aralığında olup, Z kuşağı kapsamında değerlendirilmektedir.

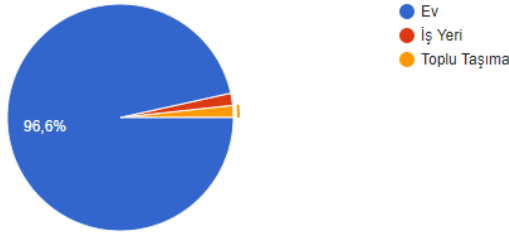

Şekil 3: Katılımcıların Çalışma Durumları

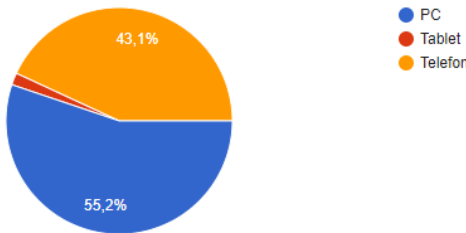
Ankete katılan öğrencilerin 46'sı (%79,3) herhangi bir işyerinde çalışmamaktadır. Öğrencilerin 12'sinin (%20,7) ise çalıştığı ortaya çıkmıştır.

Literatürde de bahsedildiği gibi Z kuşağının eğitim süreleri önceki kuşaklara oranla daha uzun olduğundan, çalışma yaşamına daha geç atılmaktadırlar. Z Kuşağı eğitime önem verdiği için, kendilerini daha donanımlı hale getirmeyi tercih etmektedirler. En büyüklerinin henüz üniversiteden yeni mezun olduğunu düşünürsek, Z kuşağı çalışma yaşamına yeni yeni atılan bir kuşaktır.

Şekil 4: Online Eğitime Nereden Katılım Mekânı

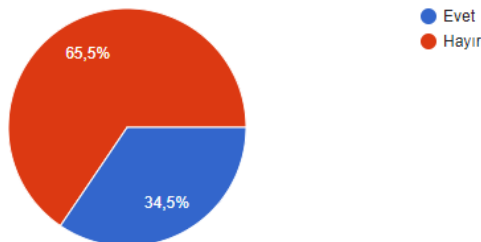
Ankete katılan öğrencilerin büyük bir bölümü online eğitime evlerinden (%96,6) katılmaktadırlar. Z kuşağının büyük bir bölümü çalışmadığından online eğitimleri evlerinden takip etmektedirler. Bu süreçte pek çok yurt kapalı olduğundan, şehir dışından gelen öğrencilerde yine kendi evlerinde bulunmaktadırlar.

Şekil 5: Online Eğitime Katılım Aracı

Ankete katılan öğrenciler online eğitime en çok bilgisayar (%55,2) üzerinde katılmaktadırlar. Öğrenciler online eğitime bilgisayardan sonra en fazla %43,1 oranı ile cep telefonu ile katılım sağlamaktadırlar.

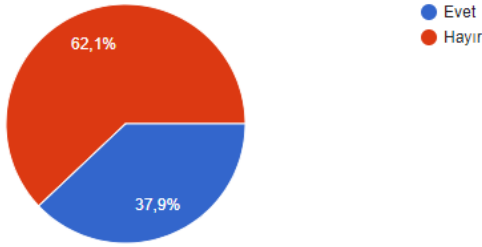
Z Kuşağının önceliği içinde cep telefonu ve bilgisayar gelmektedir. Gündelik yaşamlarında da ekran olarak bu iki cihazı tercih etmektedirler. Yapılan araştırmalar bu neslin televizyonu en az izleyen kuşak olduğunu göstermektedir. Dizi ya da film izlemek için de bu cihazları kullanmaktadırlar. Tablet kullanımı Z kuşağı için çok yaygın değildir. Tablet, daha çok Alfa kuşağının tercih ettiği teknolojik cihaz olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 6: Online Eğitim için İnternet Satın Alma Davranışı

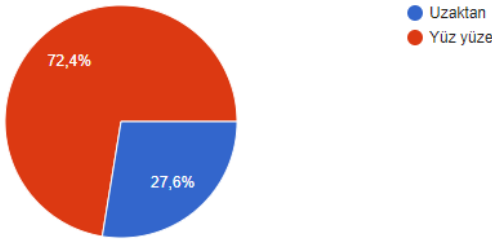
Öğrencilerin %65,5'inin online eğitime katılmak için mevcut kullandıkları internet kotalarına ilaveten paket aldıkları görülmektedir.

Öğrencilerin online eğitimlerini alırken karşılaştıkları problemler arasında kota sorunu yer almaktadır. Pandemi öncesi, internet kotası kendisine yeterli durumda olan öğrenciler, derslere sorunsuz katılabilmek için ek internet paketlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nokta da ailelere ek bir gider kapısı açılmaktadır. Ek paket alamayan öğrenciler, internetleri yavaşladığından dersleri takip etme noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar.

Şekil 7: Katılımcıların Online Eğitim Memnuniyet Oranı

Araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 62.1'i uzaktan eğitim sisteminden memnun olmadıkları; yüzde 37.9'u ise memnun olduklarını dile getirmektedirler. Bu sonuçlar da bize bu araştırma kapsamında, Z kuşağının önemli bir bölümünün uzaktan eğitim sisteminden memnun olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Şekil 8: Katılımcıların Online/Yüz Yüze Eğitim Tercihleri

Katılımcılara, eğitim tercihlerinin ne olduğu sorusu yöneltildiğinde yüzde 72.4'ünün yüz yüze eğitimden yana olduğu; yüzde 27.6'sının uzaktan eğitimden yana olduğu görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında, uzaktan eğitim sisteminden memnun olduğunu ifade eden öğrencilerin de bir bölümü, bu memnuniyetlerine rağmen yüz yüze eğitimi tercih etmektedirler.

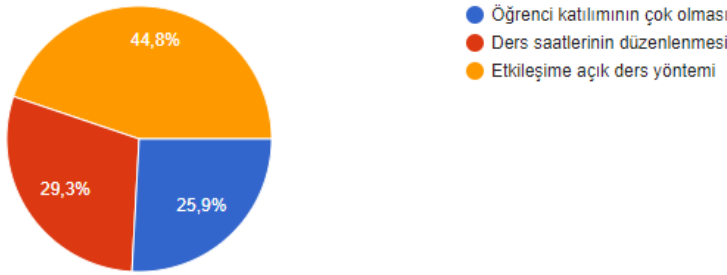
Z Kuşağı, yeni iletişim teknolojilerine alışık olmalarına, çoğunlukla zamandan ve yoldan tasarruf etmeyi ve hızı sevmelerine rağmen, sonuçlar göstermektedir ki eğitim tercihleri yüz yüze olandan yanadır.

Burada online eğitimi sevmemelerinin çeşitli analizleri yapılarak nedenleri görülebilir ancak araştırmalar göstermektedir ki Z Kuşağı üniversiteyi aynı zamanda sosyalleşme mekanı olarak görmektedir. Bu nedenle onları için okudukları okulun eğitim olanakları kadar sosyal imkanları da önemli olmaktadır. Ancak bu noktada okulun sosyal imkanlarından yararlanamadıkları, arkadaş edinme, onlarla bir araya gelebilme noktasında problem yaşadıklarından kendilerini bu sistem içerisinde yalnız hissetmektedirler.

Şekil 8: Katılımcılar İçin Online Eğitimi Takip Edebilmesi Önündeki Engeller

Katılımcılara, online eğitimleri takip etme noktasında yaşadıkları problemlerin neler olduğu sorulduğunda, bu sorunların başında internet kesintisi ve yaşanan ses problemleri gibi teknik problemlerin geldiği görülmektedir. Bunun yanında çalışan öğrenciler için iş yerinde çalışıyor olmaları ve derslerin iş saatlerine ya da iş çıkış saatlerine denk gelmesi, online dersleri takip etme önündeki engel olmaktadır. Dersleri evlerinden takip eden öğrenciler, bu süreçte yurtlar ve pek çok kütüphane kapalı olduğundan sessiz bir ortam bulmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu süreçte tamamına yakını aileleriyle yaşayan Z kuşağı için aile üyelerinin onları rahatsız etmesi, eve misafir gelmesi gibi durumlar da ders takibini güçleştirmektedir. Bu problemlerin yanında, öğrenciler, dersin hocasıyla iletişim noktasında sorun yaşamalarını da online dersleri takip etmenin önündeki engel olarak görmektedirler.

Şekil 9: Katılımcıların Online Eğitim ile İlgili Talepleri

Katılımcılara, online eğitimle ilgili talepleri sorulduğunda yüzde 44,8'i öğrenci katılımının artırılması gerektiğini; yüzde 29,3'ü ders saatlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini; yüzde 25,9'u ise etkileşime açık ders yöntemlerinin kullanılmasını talep etmektedirler.

Araştırma sonuçları göstermektedir ki, Z kuşağı, gündelik yaşamlarında her ne kadar aracılı iletişim yöntemlerini tercih etseler de etkileşimin olmadığı, pasif kaldıkları eğitim yöntemlerini tercih etmemektedirler.

Öğrencilerin salgından sonra öğrenim hayatlarına online platformlardan devam etmek istemedikleri ve yüz yüze eğitime geçmeyi talep ettikleri görülmektedir.

6. Sonuç

Covid-19 salgını süresince 200'e yakın ülkede eğitim-öğretim kurumunun yüz yüze eğitime ara verdikleri, tüm dünyada 2 milyar öğrencinin, Türkiye'de ise 25 milyon öğrencinin bu süreçten doğrudan etkilendiği görülmektedir. Bu süreç özellikle dijitalleşmenin çok ileri olmadığı kimi ülkelerde zorlukları da beraberinde getirmektedir. Birçok araştırma ve analiz göstermiştir ki, hem akademisyen adaptasyonu açısından hem de öğrencinin çevrimiçi eğitim sürecine dâhil olma süreci açısından, yaşanan zorluklara rağmen Türkiye iyi bir geçiş dönemi sağlayabilmiştir.

Yaşanılan bilgi toplumu çağında, pandemi süreci bitse dahi online eğitimin öğrencilerin yaşamının bir parçası olarak devam edeceği görülmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitim sistemi yalnızca bir süreç olarak görülmemek, üzerine ciddi çalışmalar yapılması gereken bir

alandır. Bu nedenle, sistemin zaman içerisinde iyileştirilmesi ve bu süreç içerisindeki problemlerin incelenerek giderilmesi gerekmektedir.

Covid 19 salgını sonrası dönemlerde online eğitimin öğrencilerin hayatlarının bir parçası olacağı için eğitim-öğretimde hibrit olarak tanımlanan modelin pandemi sonrası devam edeceğini öngörülebilmektedir. Yani açık olarak görülmektedir ki, üniversitelerde özellikle teorik derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle, uygulamalı derslerin ise yüz yüze eğitim şeklinde devam edeceği tahmin edilmektedir.

Eğitim ve öğretimin bu noktada ihtiyaca çözüm üretebilecek nitelikte tasarlanması önem taşımaktadır. Akademik açıdan değerlendirildiğinde özellikle ders içeriklerinin ve müfredatın dijital pedagojiye uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Eğiticiler için de dijital yetkinliklerin ön plana çıkacağı bir sisteme doğru evrilmeden söz edilebilmektedir. Eğiticilerin bu noktada donanımlarının artırılması da önem taşımaktadır.

Türkiye'deki üniversite yapılanması incelendiğinde akademisyenler ile hâlihazırdaki öğrenciler arasında kuşak farklılığı bulunmaktadır. Akademisyenlerin büyük bir çoğunluğunun X ve Y Kuşaklarına dâhil olduklarını görülmektedir. Ancak eğitim alan kuşağın önemli bir bölümünü Z Kuşağı oluşturmaktadır. Bu durumda akademisyenlerin kendilerini her açıdan yenilemeleri ve güncel teknolojiyi takip etmeleri gerekmektedir. Burada altı çizilmesi gereken nokta, kuşaklar arası farkın yönetilebilir bir süreç olduğudur. Akademisyenlerin, Z kuşağının yeni medya teknolojilerine, sosyal medya gibi olgulara yaklaşım biçimine adapte olması gerekmektedir. Z kuşağının dil ve söylem biçimini tanımaya, anlamaya ve kullanmaya başlamaları gerekmektedir.

Eğitimin zaman ve mekândan bağımsızlaşması bir anlamda öğrenciler için bir özgürlük ortamı sağlamaktadır. Z kuşağı olan üniversite öğrencilerinin önemli özelliklerinden birinin yeniliklere çok hızlı adaptasyon sağlamak olduğunu söylenebilir. Tüketim kültürü açısından değerlendirildiğinde de hız kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Z kuşağının yeni teknolojilere çok çabuk uyum sağlaması, onların geleceğin dünyasına da çok kolay ve çabuk uyum sağlayacaklarını göstermektedir.

Yaşanan tüm bu koşullara rağmen Z kuşağının sürece çok çabuk adapte olduğu görülmektedir. Öğrenciler, üniversitelerin iletişim sistemleri aracılığıyla, mail yoluyla ve aralarında kurdukları "WhatsApp" grupları ile haberleşmelerini sağlamakta ve bu ortama mümkün olan en kısa sürede adapte olabilmektedir.

Bu süreç, akademisyenlerin kendilerini geleceğe hazırlama noktasında daha fazla çaba içerisinde olmaları gerektiğini de ortaya çıkarmaktadır. Çünkü gelecekte online eğitimin sadece zorunlu hallerde kullanılacağı bir olgu olmaktan çıkıp, bir fırsat olarak algılanacağı gerçeği ortadadır.

Verimlilik adına eğitici eğitimlerinin artırılması, dönemsel olarak öğrenci beklentilerinin ne olduğuna dair geri dönütler alınması, öğrencilerin online eğitim sırasında karşılaşılabilecekleri zorlukların öncesinden tespit edilerek, düzeltilmesi, iyileştirilmesi sağlanması gibi çözüm önerileri dikkate alınmalıdır.

Bunun yanında öğrencilerin uzaktan eğitimi takip noktasında yaşadıkları internet paketi satın alma ve kota problemleri ortadan kaldırılarak, internet alt yapısı iyileştirilmeli ve özellikle de öğrenciler için internet kamu hizmeti şeklinde ücretsiz olarak sunulmalıdır.

Son olarak geleceğin iletişim ve eğitim dünyasına çok daha kolay ve hızlı uyum sağlamak adına eğitici eğitimlerinin artırılması, dönemsel olarak öğrenci beklentilerinin ne olduğuna dair geri dönütler alınması, öğrencilerin online eğitim sırasında karşılaşılabilecekleri zorlukların öncesinden tespit edilerek, düzeltilmesi, iyileştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Alp, H. (2019). Kadına Yönelik Şiddet Temalı Kamu Spotu Üzerinden Twitter Kullanıcılarının Tepki Biçimleri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6 (33), 427-437.
- Cowan, J. (1995). The Advantages and Disadvantages of Distance Education. R. Howard, I. McGrath (Ed.), *Distance Education For Language Teachers: UK Perspective* içinde (s.14-20). Clevedon: Multilingual Matters.
- Çetin, Ö, Bayılmış C., Çakıroğlu M. & Ekiz H. (2002). Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (3), 17, 144-147.
- Demir Kaymak, Z. & Horzum, M. B. (2013). Çevrimiçi Öğrenme Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenmeye Hazır Bulunuşluk Düzeyleri, Algıladıkları Yapı Ve Etkileşim Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (3), 1783-1797.
- Digital Age (2017). Anne Babalar İçin Dijital Doğanları Hayata Hazırlama Kılavuzu. <https://digitalage.com.tr/anne-babalar-icin-dijital-doganlari-hayata-hazirlama-kilavuzu/>, 5 Ocak 2018.
- Duffett, R. (2017). Influence of Facebook Commercial Communications on Generation Z's Attitudes In South Africa, *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, , 81 (1), 1-22.
- Duffy, T, Gilbert, I, Kennedy, D., & Kwong, P. W. (2002). Comparing Distance Education and Conventional Education: Observations From a Comparative Study of Post-Registration Nurses. *ALT-J: Research in Learning Technology*, 10 (1), 70-82.
- Duse, C. S. & Duse, D. (2016). Mani The Teacher of The Generation Z. *Edu World 2016 7th International Conference*. Lucian Blaga University of Sibiu: Published by Future Academy.
- EAO Mag (2020). Kuşak Kavramı: Z ve Alfa. <http://eaomag.com/kusak-kavrami-z-ve-alfa/> , 5 Ocak 2018
- Elmacıoğlu, T. (1992). *Aile İçi İletişimin Gencin Okul Başarısına Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Glass, A. (2007). Understanding Generation Differences for Competitive Success. *Industrial and Commercial Training*, 39, 98-103.
- Güzel, M. (2019). Dijital Medyada Doğan Z Kuşağının Sosyal Medya ve Yüz Yüze İletişim Becerileri: İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerine Yönelik Bir Ön Çalışma. Ceyhan Kandemir (Ed.), *Dijital Çağda Televizyon ve Medya içinde* (s. 353-538), İstanbul: Der Yayınevi.
- Hassenburg, A. (2009). Distance Education Versus The Traditional Classroom: Comparing The Traditional Classroom To The Virtual One, Does Being Physically Present In School Make A Difference?. *Berkeley Scientific Journal*, 13 (1), 7-10.
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton, NJ, Princeton: University Press.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6 (1), 44-56.

Kavrat, B & Türel, Y. K. (2013). Çevrimiçi Uzaktan Eğitimde Öğretmen Rollerini Ve Yeterliliklerini Belirleme Ölçeği Geliştirme. *The Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 1 (3), 23-33.

Kayıkçı, M. Y. & Bozkurt, A.K. (2018). Dijital Çağda Z ve Alpha Kuşağı, Yapay Zeka Uygulamaları ve Turizme Yansımaları. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 01, 54-64.

Knebel, E. (2001). The Use and Effect of Distance Education in Healthcare: What Do We Know? *Operations Research Issue Paper, Quality Assurance Project*, 2 (2), 1-24.

Köksal, Y. & Özdemir, Ş. (2013). Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya'nın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 323-337.

Kuyucu, M. (2017). Y Kuşağı ve Teknoloji: Y Kuşağının İletişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5 (2), 845-872.

Marketing Türkiye (2016). Markalar İçin Yeni Hedef K Kuşağı Hakkında Bilmeniz Gerekenler, <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/markalar-icin-yeni-hedef-k-kusagi-hakkinda-bilmeniz-gerekenler/> , 5 Ocak 2018.

McCrindle, M. (2020). *Understanding Generation Alpha*. Australia: McCrindle Research Pty Ltd.

Lopes, C.T. (2007). Evaluating E-Learning Readiness In A Health Sciences Higher Education Institution. *Proceedings of IADIS International Conference of E-learning*, Porto, Portugal.

Psychologies (2019). Z Kuşağı İle İletişim. <http://www.psychologies.com.tr/z-kusagi-ile-iletisim/> , 5 Ocak 2018.

Sarıoğlu, E. B. & Özgen, E. (2017). Z Kuşağı: İş Dünyası Yakın Geleceğin İş Gücünü Ne Kadar Tanıyor?. *Researcher: Social Science Studies*, 5 (4), 242-253.

So, T & Swatman, P. M. C. (2006). E-Learning Readiness of Hong Kong Teachers. <http://www.insyl.unisa.edu.au/publications/workingpapers/2006-05.pdf> 8 Ocak 2021.

Stevenson, K., Sander, P. & Naylor, P. (1996). Student perceptions of the tutors role in distance learning. *Open Learning*, 11(1), 22-30.

Stillman D. & Stillman J. (2017). *İşte Z Kuşağı, Genç Kuşak İş Yerini Nasıl Dönüştürüyor?* İstanbul: İKÜ Yayınevi.

Strauss, W. & Howe, N. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*, New York: Quill/William/Morrow.

Suderman, J. (2016). Defining Workplace Generations: Infographic, <http://jeffsuderman.com/defining-workplace-generations-infographic/> , 5 Ocak 2018.

Swaidan, Z. (2012). Culture and Consumer Ethics, *Journal of Business Ethics*, 108 (2), 201–213.

We Are Social (2019). Türkiye'de İnternet Kullanım ve Sosyal Medya İstatistikleri. <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> , 5 Ocak 2018.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. Milli Eğitim Bakanlığı İdari İzin Mevzuatı. <https://www.mevzuat.gov.tr/#tebligler>. Erişim Tarihi: 14.05.2021

Williams, C, Page, K & Robert, A(2011). Marketing to The Generations, *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3 (1), 37-53.

World Health Organisation. Coronavirus. <https://www.who.int/health-topics/coronavirus>.
Erişim Tarihi: 14.05.2021.

Yamamoto, G. T & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önleneleyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 25-34.

Yıldız, R. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Konya: Atlas Kitabevi.

Yurdugül, H & Demir, Ö. (2017). Öğretmen Yetiřtiren Lisans Programlarındaki Öğretmen Adaylarının E-Öğrenmeye Hazır Bulunuşluklarının İncelenmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (4), 896-915.